

HET KRUIS: DE DOOD

Serie De moed om te falen

Mijn docent Grieks op de middelbare school zei het op een ochtend nogal onomwonden: 'aan het begin van ons leven worden we allemaal ter dood veroordeeld'. Ik weet nog precies waar ik zat. U kent het wel: de ervaring dat een herinnering zich zo diep nestelt dat je tijd en plaats van bericht nog goed weet. Wekenlang liep ik hiermee rond. Van zijn woorden had ik het koud en eenzaam gekregen. Is dat het dan?

Mijn echtgenoot deed een tijd mee aan een kunstuitleen initiatief. Hij kwam thuis met een serie van een paar kleine schilderijtjes waarin een grote vriendengroep werd afgebeeld. Het waren klinische plaatjes, een soort schoolfoto's. Haren netjes gekamd, iedereen keurig op z'n eigen plek. Felle kleuren, strakke lijnen. Maar op ieder opeenvolgend schilderijtje waren het er steeds een paar minder. Steeds minder mensen bleven over, er vielen steeds meer gaten. Ik heb mijn man op een gegeven moment gevraagd dit werk in te wisselen. De serie kunstwerkjes beangstigden mij en maakten me somber. Is dit het dan?

De vraag die ik kreeg was om als laatste in een serie diensten te spreken over de moed om te falen - met als metafoor het kruis. De dood. Het maakte me een beetje opstandig. Is hier sprake van een keuze dan? We verliezen in en aan ons leven en uiteindelijk aan de dood. Moeten vallen en weer leren opstaan. Je zou het ook kunnen omdraaien: We staan op en vallen dan weer. We bouwen op tijdens ons leven en moeten vervolgens leren afbouwen. Loslaten wat we juist zo stevig omarmd hebben. We hebben veel te sterven en los te laten, in het leven ook. We leren van het leven houden en moeten het dan weer verliezen. Is dát het dan?

Als ik hier binnen kom dan zie ik altijd direct het grote kruis hangen - ik ken de ambivalente houding van sommige mensen hier in de kerk met dat kruis - maar voor mij voelt het als een bevrijding. Dat Jezus- de Mensenzoon- hier hangt aan het kruis in ons midden. Ik kom hier binnen en voel een ja! hier omheen leven wij. Dit kruis ken ik. Dit kruis herken ik zo vaak in gezichten van anderen. Het kruis wat je dragen moet. Het kruis waar ik mij ook toe moet verhouden. Daar is geen ontkomen aan. Hier wordt de dood niet weggedacht. Hier komen allemaal dappere breekbare mensenkinderen samen. En de dood is er ook. Maar die heeft het laatste woord niet. Hier vieren we het leven, hier zoeken we samen de concentratie, volheid en gezamenlijkheid die het leven ons brengt! De dood in ons midden toelaten, kan ons naar leven wijzen en ons verruimen. Het is wonderlijk maar waar: juist die beperking, die pijnlijke begrenzing doet ons leven.

We kennen allemaal wel de ervaring van bij elkaar komen als het crisis is. We laten alles uit onze handen vallen, vegen onze agenda's schoon. Onze kaarten niet op de borst maar op tafel. We vloeien over van gezamenlijkheid, zijn onderling vrijer, zachter, afhankelijker dan we in het dagelijks leven durven zijn. Met de schrik komt er een enorme bron van Liefde vrij. Wat hebben we dan toch veel te geven. We nemen ons in dat soort tijden vaak voor om andere keuzes te maken.

En het zijn de mensen op de rand van hun leven die ons kunnen bemoedigen en ons terugwijzen naar wat belangrijk is in ons leven. Zo ervaar ik dat, al zeg ik dit met enige verlegenheid. Want wat weet ik hier nu eigenlijk van? Maar wat ik wél weet is dat er vaak aan het sterfbed openhartig en intiem van het leven kan worden gedeeld: van kwetsbare angsten, vragen en twijfels tot aan glasheldere en intense waarnemingen over wat en wie het leven de moeite waard maakt. En wat wij in ons leven te doen hebben en hoe we van elkaar afhankelijk zijn.

Als ik naar dat kruis kijk hier dan zie ik al ons lieve breekbare mensen hier zitten. We zijn geneigd bang te zijn voor wat er komen kan, dát we hét niet aankunnen. Mijn schouders zijn vast te smal, mijn hart te breekbaar. Maar we zijn ook dappere mensen die moed krijgen wanneer we het nodig hebben. Op de manier dat we het nodig hebben. Het woord moed is interessant. Lef. Lev in het Hebreeuws betekent hart, of innerlijke mens. En dan te bedenken dat het Franse woord coeur en courage ook iets met elkaar van doen hebben. Hart, lef, moed. Dus dat breekbare hart van ons wijst ons naar moed. Daar mogen we op vertrouwen.

Het leven doet ons herhaaldelijk pijn. Ervaringen van pijn, en verlies gaan niet over, daar geloof ik niet in. Sterker nog, soms komen we nooit over een verlies heen. Crisis kan ons voorgoed onderuit halen. En toch lezen we: als een graankorrel in de aarde valt en sterft, draagt hij veel vrucht. Naast verlies, kunnen we kennelijk ook aan nieuw leven winnen. Pijn blijft en onze wonden ook maar wij kunnen zélf groter groeien om onze wonden heen. De Liefde groeit dan in ons. Dat wat gestold was, vastzat, kan vloeibaar worden. Een gebroken hart kan op een nieuwe manier geheeld worden. Ons hart van steen wordt een hart van vlees. Al kunnen we ons nauwelijks voorstellen of begrijpen hoe dit überhaupt kán. De Liefde is nu eenmaal sterker dan ons verstand. Maar waarom hebben we toch vaak eerst een crisis nodig om scherp te krijgen hoe we willen leven? Wie zijn leven wil behouden verliest het. Wie zijn leven durft te verliezen behoudt het. Maar verliezen is juist zo moeilijk en ook doodeng.

Volgens Johannes zegt Jezus: Nu ben ik doodsbang. Wat een doorleefde en menselijke woorden. Ik wil natuurlijk helemaal niet verliezen. En ook niet vallen. Liever hield ik het bij dat eerste schilderijtje uit de serie. Toen nog niets veranderd was. Nog niks gebroken. Van vóór de pijn. En opeenvolgende schilderijtjes hierna, hoe zien die er straks dan uit?

Ik koester wat en wie ik heb. Druk het bekende graag stevig tegen mijn borst. Wie zijn leven wil behouden verliest het. Wie zijn leven durft te verliezen behoudt het. Bij deze woorden buitelen mijn angsten over elkaar heen. Is er iemand die mijn val zal breken? Laat mij eerst gaan, dan hoef ik jou niet te verliezen. Mijn hart zal van verdriet sterven. Laat mijn lijf nou maar uit één stuk en intact dan word ik niet zo verdomde afhankelijk. Wie blijft er voor mij over? Wat blijft er van mij over?

Misschien kom hier die moed om te falen kijken. Het gaat hier eigenlijk om de moed om te geloven: geen idee hoe het, hoe ik verder ga. Hier stopt mijn voorstellingsvermogen, hier stop mijn begrensde ik. Vanaf hier zal het leven voor mij zorgen. Er zal van mij worden gedeeld. Ik zal krijgen wat ik nodig heb. Er zullen Engelen zijn die mij verder dragen. Als ik durf te vallen zal ik vrucht dragen. Zou het?

Maar stel je voor als we vaker vanuit een dergelijk vertrouwen zouden kunnen leven. Hoe veel vrijer, moediger, zachter en meer solidair zouden we zijn. Met het risico op vallen en kwetsuren. Met de kans op mogelijkheden, volheid en leven! Menselijk en majesteitelijk. Al vóór alle crisis misschien zelfs. We worden door ons leven heen bovendien aan elkaar toebedeeld op vaak onnavolgbare wijze.

Jezus brak vlak voor zijn lijden en dood brood en zei: Hier neem mij maar, zo is leven, gebroken en uitgedeeld - wees ons aan het kruis aan elkaar toe. Zijn moeder aan zijn discipel en andersom. Dit is je moeder. Dit is je zoon. Deze zomer zat ik met vrienden uit de studententijd aan tafel. Die ene vriendin die ons ontvallen is - recent - ontbrak. We moesten haar op een nieuwe manier een plaats in ons midden geven, in onszelf ook, de leegte voelde nog te rauw en pijnlijk. We noemden haar naam een aantal keer voorzichtig en zachtjes. Haar vader die zijn enige dochter, zijn enige kind, had verloren was er ook. We hadden hem erbij gekregen. En hij ons. 'Dit is je vader. Dit zijn jouw kinderen.'

Er waren ook mensen afwezig die we als groep verloren hadden aan gebroken liefdes, verloren gegane vriendschappen. Maar we hadden ook wat nieuwe mensen erbij gekregen. Een samenstelling, dwars door de groepjes en generaties van vroeger heen - wie had dat ooit gedacht? Het ontroerde me. We waren aan elkaar toebedeeld en op een bepaalde manier als nieuw - terwijl verlies, verdriet en ook falen overduidelijk mee aan tafel zaten. De sfeer tussen ons was vrijer dan vroeger. Geconcentreerder. Maar vooral ontspannener, meer tranen- niet alleen van verdriet maar ook van het lachen. Zusters en broeders. Lotgenoten. Aan elkaar toegewezen. In gemeenschap met elkaar gedeeld.

Misschien is dat wel het schilderijtje dat ik miste in de serie die mijn man mee naar huis had genomen. Of opeenvolgende schilderijtjes. Ik stel me een paar minder strakke, maar rommelige schilderijtjes voor als vervolg van de serie. Met meer rafelranden en kleuren, variërend in intensiteit, door elkaar heen. Nieuwe, andere mensen erbij. Iedereen dichterbij elkaar. Gezamenlijk tot de dood en daarmee tot de Liefde veroordeeld. En ieder heeft een hart met gaten - en daar tussendoor vloeit de Liefde.

Claartje Kruijff